

FRANCESC FOGUET I BOREU  
Historiador

## Una fal·laç unitat sindical Les relacions de la CNT i la UGT en el sector dels espectacles públics (1936-1939)

Durant el trienni bèl·lic i revolucionari de 1936-1939, els dirigents de la Confederació Nacional del Treball i la Unió General de Treballadors signaren diversos manifestos, acords i pactes d'unitat, de no-agressió o d'entesa, avalaren la constitució de comitès d'enllaç entre les dues sindicals a petita i gran escala, i manifestaren en mitjans, discursos i articles la seva generosa predisposició i les seves bones intencions per arribar a la unitat intersindical. Malgrat això, la cordialitat de les relacions entre la CNT i la UGT no passà de declaracions verbals i d'actes de caire formal sense efectes pràctics de rellevància. L'hegemonia sindical es trobava en joc i les quotes de poder aconseguides no admetien fàcilment una redistribució equitativa que satisfés les aspiracions ideològicament antagòniques de les dues centrals obreres<sup>1</sup>.

La qüestió de la unitat sindical dels treballadors havia estat debatuda reiteradament durant les dues dècades anteriors al si del moviment obrer<sup>2</sup>. Des de la fundació de la

<sup>1</sup> D. BALLESTER: *Els anys de la guerra. La UGT de Catalunya (1936-1939)*, Columna/Fundació Josep Comaposada, Barcelona:1998, p. 242, ha deixat ben clar que la «unitat d'acció» entre les dues grans centrals sindicals fou una autèntica fal·làcia: «a l'hora de la veritat ambdues amagaven darrere els seus discursos unitaris una clara voluntat d'hegemonia sindical, amb tot el que aquesta voluntat representa en un moment en què els sindicats han aconseguit unes quotes de poder molt més grans que les habituals. És a dir, darrere les encisadores paraules de to unitari, no deixava d'amagar-se el desig de monopolitzar la representació dels treballadors catalans.»

CNT (1910), les relacions entre el sindicat socialista i l'anarquista es caracteritzaren pels intents —en bona part infructuosos— d'arribar a una unitat d'acció en els aspectes sindicals més destacats. Fins i tot, pocs mesos abans de l'esclat del conflicte bèl·lic i revolucionari, el transcendental Congrés anarcosindicalista de Saragossa de maig de 1936 plantejà la necessitat d'unificar en el fet revolucionari les dues organitzacions sindicals mitjançant un pacte d'aliança en virtut del qual la UGT havia d'avenir-se a les bases següents: a) deixar de prestar tota mena de col·laboració política i parlamentària al règim imperant i apostar per la revolució social (és a dir, abandonar la seva posició reformista); b) acceptar la nova regularització social nascuda del fet revolucionari com a determinació lliurement escollida pels treballadors; i c) defensar la unitat d'acció contra els atacs del capitalisme nacional i internacional<sup>2</sup>. Aquestes condicions prèvies del «pacte revolucionari» —franquejades d'un programa de comunisme llibertari amb tots els ets i uts— feien difícil, si no impossible, d'imaginar-se que el moviment sindical, tant d'ascendència anarquista com marxista, s'unifiqués orgànicament en un sol bloc d'acció.

També en l'àmbit concret dels espectacles públics es proposà ben aviat la necessitat d'un front revolucionari que aglutinés tots els obrers del sector. La iniciativa es prengué en una assemblea de militants del Sindicat Únic d'Espectacles Públics de la CNT (SUEP-CNT) celebrada poc abans de les eleccions de febrer de 1936<sup>3</sup>. Després d'un intens debat, el SUEP-CNT hi expressà públicament la seva posició a favor d'una aliança revolucionària amb la UGT orientada des d'unes concepcions anarcosindicalistes que devien trobar una resposta nul·la en els rengles de la UGT<sup>4</sup>. El mo-

<sup>2</sup> Per a una visió del tema des d'una òptica anarcosindicalista, vegeu J. PEIRATS: *La CNT en la revolución española*, Ruedo Ibérico, París:1971, vol. 3, pp. 41-44, V. RICHARDS: *Enseñanzas de la revolución española*, Campo Abierto, Madrid:1977, pp. 46-51, i el recull de documents comentats a *Las relaciones entre la UGT y la CNT (1936-1939)*, Fundación Salvador Seguí, Madrid:1989; des d'una òptica ugetista, vegeu A. DEL ROSAL: *Historia de la UGT de España, 1901-1939*, Grijalbo, Barcelona:1977, vol. 2, pp. 754-769.

<sup>3</sup> J. PEIRATS: *La CNT...*, op. cit., vol. 1, pp. 121-122; recollit també a *Congresos anarcosindicalistas en España 1870-1936*, Ediciones CNT, Tolosa-París:1977, pp. 155-157.

<sup>4</sup> J. TORYHO: «Asamblea de militantes de Espectáculos Públicos. Sobre la Conferencia de Sindicatos, acuerdan plantear a la UGT la necesidad de un frente revolucionario. En cuestión social, sostener los principios antipolíticos de la CNT», *Solidaridad Obrera* (24-I-1936), p. 2.

<sup>5</sup> En aquesta assemblea, Jacinto Toryho proposà que la unitat intersindical estigués condicionada a l'acceptació d'uns mínims de consens: bàsicament, la socialització dels mitjans de producció i l'organització econòmica federativa d'organismes municipals i industrials agrupats per activitats. La resolució final, però, deixà en l'aire quines havien de ser les premisses per establir la unitat: les assemblees de treballadors de cada localitat havien de determinar el tipus de règim i d'organització de la seva convivència social. En relació amb l'actitud davant les eleccions de febrer de 1936, s'acceptaren els acords establerts per la CNT segons els quals el sindicat es declarava adversari de la col·laboració política i partidari de l'abstenció voluntària dels treballadors al sufragi electoral (*ibidem*). Paradoxalment, en les polèmiques

del de societat proposat pel SUEP-CNT, basat en el comunisme llibertari i la justícia social, es recolliria, en part, en els dictàmens del congrés confederal i es trobava ideològicament als antípodes del model reformista de la UGT, la qual, en aquell moment, encara no tenia la força suficient per convertir-se en una ferma competidora en la bipolarització sindical.

En esclatar la guerra i la revolució, les noves circumstàncies emmenaren a la signatura conjunta de pactes, programes d'acció, manifestos i declaracions públiques que se succeïren durant l'any 1936 a escala catalana i espanyola, amb la intenció de materialitzar sobre el paper una aliança que posés fi a les diferències entre la classe obrera i que permetés de treballar eficaçment en l'esforç bèl·lic. Tot i així, del primer pacte signat pel Comitè d'Enllaç CNT-FAI i UGT-PSUC de Catalunya, constituït l'11 d'agost de 1936 amb la pretensió de cercar els punts de coincidència entre tots els integrants, sotmetre a debat els temes d'acord i aprovar-los per llençar després les orientacions i les consignes públiques que se'n derivessin, al segon pacte, signat el 22 d'octubre, hi havia una diferència apreciable en la concreció dels acords conjunts en una línia que denotava el canvi d'orientació ideològica de la CNT<sup>6</sup>. Cada nou acord implicava, en suma, una major preeminència dels plantejaments ugetistes en detriment dels cenetistes o, si es vol, una «adaptació contradictòria» de la CNT a la UGT<sup>7</sup>.

obertes a partir del 19 de juliol sobre el col·laboracionisme o anticol·laboracionisme polítics de la CNT, Toryho defensà —especialment des de la direcció de *Solidaridad Obrera*— la presència confederal als governs de la Generalitat i de la República i féu un paper de moderador entre les tendències contraposades al si del moviment anarquista. Vegeu Susanna TAVERA: *Solidaridad Obrera: el fer-se i desfer-se d'un diari anarco-sindicalista 1915-1939*, Diputació de Barcelona/Col·legi de Periodistes de Catalunya, Barcelona:1992, pp. 90-121.

<sup>6</sup> *Las relaciones entre...*, op. cit., pp. 44-50. El primer Comitè d'Enllaç, integrat equitativament per dos representants de la CNT (Josep Pérez Rubio i Magí Miralles), dos de la UGT (Antoni Sesé i Emili Garcia), un de la FAI (Pere Herrera) i un del PSUC (Joan Comorera), tenia, segons J. PEIRATS: *La CNT...*, op. cit., vol. 2, p. 126, la funció d'apaivagar («de plañidera») els xocs que es produïen entre treballadors d'ambdues opcions politicosindicals. El segon pacte del Comitè d'Enllaç se signà entre els representants de les mateixes organitzacions polítiques i sindicals (Antoni Sesé i Rafael Vidiella, per la UGT; Felip Garcia, pel PSUC; Manuel Escorza i Dionís Eroles, per la CNT; Pere Herrera, per la FAI). D'aquest segon document, conegut com a Pacte de la Monumental, voldríem destacar-ne els següents aspectes: a) els acords i les decisions conjunts es posaven sota l'empara del Consell de la Generalitat, reconegut com l'organisme en què eren representades totes les forces socials; b) la implantació d'altres sistemes econòmics —municipalització, nacionalització— no era del tot rebutjada en principi; c) la llibertat de sindicació es considerava una mesura adequada per respectar la ideologia de cada treballador i evitar tota mena de coaccions; i d) la unitat del proletariat es veia absolutament necessària per aconseguir la victòria contra el feixisme. Els interessos amb què cada organització sindical s'acarà a aquests mínims elements de consens delimitarien el grau de transgressió dels acords emparaulats.

<sup>7</sup> W. L. BERNECKER: *Colectividades y revolución social. El anarquismo en la guerra civil española, 1936-1939*, Crítica, Barcelona:1982, pp. 302-313.

A escala diversa, les dues centrals sindicals formalitzaren compromisos de no-agressió, de reconeixement i de respecte mutu, i insistiren en el deure recíproc de vetllar per la llibertat de sindicació dels treballadors<sup>8</sup>. Sobretot, debateren en profunditat els problemes relacionats amb el tipus d'organització econòmica que calia adoptar (municipalització, socialització, nacionalització) i la tasca que calia realitzar amb vista a la guerra<sup>9</sup>. Tanmateix, els pactes unitaris no aconseguiren de llimar els contenciosos pendents entre ambdues sindicals i tampoc no aclariren les enterbolides relacions i la tensa conflictivitat que, en general, havien mantingut fins aleshores en els diversos àmbits d'actuació sindical i que s'accentuàren a mesura que s'acostava el maig de 1937<sup>10</sup>.

Qualsevol petit afer despertava les suspicàcies més enceses i els anhels d'hegemonia sindical que amagaven les crides d'unitat. Així, en el terreny dels espectacles públics, no deixa de ser curiós que tant la UGT com la CNT utilitzessin —amb un to més aviat comminatori— uns arguments similars per fer valer la seva hegemonia quan la sentien amenaçada. El secretariat provincial de la UGT valenciana, per exemple, es queixà a la Confederació Regional de Catalunya de la CNT per haver rebut una denúncia de la federació regional valenciana sobre el cas concret d'una artista afiliada a la UGT, Sara Fenor, a la qual s'exigí d'ingressar a la CNT per poder treballar a

<sup>8</sup> Aquests dos aspectes foren tractats de manera prioritària en el primer comunicat conjunt del Comitè d'Enllaç CNT-FAI i UGT-PSUC de Catalunya i, també, en el primer document unitari de la CNT i la UGT estatals: el manifest que ambdues sindicals signaren a València el 26 de novembre de 1936 (*Las relaciones entre...*, op. cit., pp. 51-52). J. PEIRATS: *La CNT...*, op. cit., vol. 1, p. 233, interpreta aquest manifest com «el primer paso hacia la alianza por la cúspide de las dos grandes centrales sindicales». En documents posteriors tant d'àmbit català com espanyol, es reiterà l'obligació d'establir garanties de cordialitat entre totes dues organitzacions sindicals i de llibertat de sindicació per als treballadors; vegeu la documentació aplegada a *Las relaciones entre...*, op. cit., pp. 44-125.

<sup>9</sup> Un dels dirigents cenetistes que participaren activament en les converses intersindicals d'alt nivell fou Mariano Rodríguez Vázquez («Marianet»), secretari general de la confederació, el qual afirmà la predisposició de la sindical cenetista a debatre el problema econòmic, el bèl·lic o el comercial i a trobar punts de coincidència amb l'homòloga ugetista per dirigir, com a organismes obrers majoritaris, la vida pública de manera unitària: «Creemos que será probable la realización de esta alianza ya que todos estamos convencidos de la necesidad de una unidad estrecha para conseguir la victoria. Ahora, que establecer pactos no quiere decir fusión ideológica. Tenemos el convencimiento de que cuando sea un hecho esta alianza, disminuirán en más de un noventa por ciento las pugnas entre los diversos sectores, tanto en el frente como en la retaguardia, para coincidir todos en el deseo de vencer.» Vegeu «Los problemas de la municipalización, la socialización y la nacionalización», *La Vanguardia* (6-III-1937), p. 3.

<sup>10</sup> Miquel Ferrer recorda a les seves memòries inèdites que, mentre era membre del Consell d'Economia de Catalunya, l'únic incident entre ugetistes i cenetistes es produí a propòsit de «la sindicalització dels Espectacles Públics realitzada per la CNT exclusivament a favor seu». El principi d'acord peripatètic que Ferrer aconseguí amb un dels dirigents del sindicat cenetista del sector per a la municipalització parcial dels espectacles públics fou desestimat pel Comitè Econòmic del Teatre; per tant, «les coses van continuar igual que abans». M. FERRER SANXIS: *Memòries*, còpia mecanoscrita dipositada a la Fundació Jaume Bofill de Barcelona, plec IIIb, pp. 542-543.

Barcelona, tot i haver presentat el carnet de la sindical ugetista<sup>11</sup>. Plantejada la denúncia, el secretariat ugetista lamentà aquest tipus de procediment, que no s'adeia amb els «sacrificis» que feia la UGT per arribar a una concòrdia sindical, i esgrimí la seva posició hegemònica al País Valencià: «A mayor abundamiento de detalles, os podemos decir que esta Federación Regional de la Industria de Espectáculos Públicos controla la casi totalidad de esta industria, a excepción de unos pocos, 25 a lo sumo, compañeros que militan en vuestra Sindical y sin embargo, por parte nuestra no ha habido abuso ni imposiciones. Esperamos por tanto, que en evitación de represalias por parte nuestra, llamaréis la atención al Sindicato correspondiente, al objeto de dejar este asunto solucionado, ya que caso contrario nos veríamos en la necesidad de hacer lo propio en Valencia con los artistas que vienen de Barcelona, cosa que estamos dispuestos a realizar si por parte vuestra no recibimos una contestación categórica que nos satisfaga.»<sup>12</sup>

D'altra part, el Comitè de Relacions de la CNT desmentí la falsedat difosa per alguns treballadors dels espectacles públics de Lleida, que imputaven a la UGT la confiscació i la socialització dels espectacles barcelonins, amb un comunicat contundent que exposava tot el potencial del SUEP-CNT: «el Sindicato Único de Espectáculos Públicos de Barcelona y su radio explota, solamente en la capital, ciento veinte cines, doce teatros, ocho locales de varietés, tres parques (entre recreo y atracciones), dos estaciones de radio, piscinas y sports, y todo el espectáculo en general. También desplaza semanalmente catorce compañías de zarzuela y comedia, y un elevado número de conjuntos de variedades para toda la región catalana.»<sup>13</sup> El Comitè de Relacions es vantava que el sindicat cenetista controlés la gairebé totalitat dels espectacles públics de la capital catalana i disposés de més de quinze mil treballadors afiliats<sup>14</sup>.

En l'intercanvi d'acusacions mútues, la UGT responia als atacs del sindicat rival reclamant la seva participació en aquells sectors que estaven sota el control de la confederació i acusava alguns dels sindicats únics cenetistes, com ara precisament el SUEP-CNT, d'actuar de manera «antiproletària»<sup>15</sup>. L'òrgan ugetista oficial, *Las Noticias*, recordà, per exemple, que el Comitè d'Enllaç CNT-UGT de Catalunya havia de resoldre la denúncia formulada contra el SUEP-CNT de Barcelona per la

<sup>11</sup> Carta mecanoscrita, datada a València el 5 de novembre de 1936 (1 pàgina). Capçalera impresa. Archivo Histórico Nacional de Salamanca, Sección Guerra Civil, Político-Social-Barcelona (a partir d'ara, AHNS-SGC, PS-B), 1437.

<sup>12</sup> *Ibidem*.

<sup>13</sup> EL COMITÉ DE RELACIONES: «Sindicato Único de Espectáculos Públicos de Barcelona y su radio. Para los trabajadores de espectáculos de Lérida», *Solidaridad Obrera* (17-II-1937), p. 9. Els responsables de la falsedat eren, segons el Comitè de Relacions, Josep Gener, Enric Català i un tal Cisteller.

<sup>14</sup> El comunicat del Comitè de Relacions deia concretament que «en su seno militan actualmente más de quince mil trabajadores» (*ibidem*). Atesa la diferència òbvia entre afiliació i militància, cal matisar que es tractava, en tot cas, d'afiliats al sindicat.

<sup>15</sup> «Movimiento sindical. ¿Por qué en Cataluña no mantienen las dos sindicales relaciones fraternas?», *Las Noticias* (7-IV-1937), p. 2.

presumpta imputació d'haver volgut cobrar dels afiliats a la UGT unes quotes especials. L'acusació era una prova, segons deia el sindicat ugetista, de l'actitud contrària a la «fraternitat sindical» que demostrava la CNT i del «sabotatge» que aquesta feia de la unitat obrera<sup>16</sup>.

No és gens estrany, doncs, que les crides al pactisme unitari tinguessin una incidència molt menor i, amb prou feines, poguessin esmorteir el foc creuat de retrets i acusacions que es llançaren la CNT i la UGT des de llurs plataformes d'opinió. Els Fets de Maig de 1937 foren, com és sabut, la culminació de les *lluites parcials* que s'havien desfermat entre totes dues centrals sindicals. Circumstancialment, el SUEP-CNT participà també en els esdeveniments: Antoni Sesé, secretari general de la UGT, caigué ferit de mort davant del seu local social quan anava a prendre possessió del càrrec de conseller sense cartera del tercer govern de Companys<sup>17</sup>. El SUEP-CNT retingué els que acompanyaven Sesé i no féu cas de la sol·licitud oficial que gestionà el Comitè Regional de la UGT per aconseguir-ne l'alliberament<sup>18</sup>. Segons informava *Las Noticias*, els dirigents del SUEP-CNT, malgrat la mediació de capítols de la CNT, es negaren a posar-los en llibertat i pretenien d'exigir-los la signatura prèvia d'un determinat document relacionat amb la mort de Sesé. Amb motiu de l'assassinat del líder ugetista, el Comitè Regional d'Espectacles Públics de la UGT de Catalunya emeté un comunicat d'enèrgica protesta<sup>19</sup>. L'enterboliment de les relacions i la poca predisposició al diàleg havien arribat a aquests extrems de màxima tensió.

Després dels Fets de Maig, l'impuls unitari es tornà a relançar en una conjuntura diferent: la correlació de forces afavoria ara el bloc filocomunista (UGT-PSUC) i la situació organitzativa de la UGT catalana era molt més folgada. La UGT havia aconseguit el seu espai sindical, enquadrava un nombre considerable d'afiliats, podia restablir un marc unitari amb el sindicat confederal des d'una posició més avantatjada i, al capdavant, amb el suport del PSUC, estava a punt per imposar el seu projecte sindical

<sup>16</sup> A propòsit del tracte diferencial que rebien els autors afiliats a la sindical ugetista, l'escriptor Josep Maria Francès, que pertanyia al Sindicat d'Autors i Compositors de Catalunya de la UGT, recorda que «la casi totalidad de los hombres de teatro se agrupan en la antigua Sociedad de Autores Españoles, intervenida por la CNT que no paga derechos sino a sus afiliados. Pons y Pagés, Artís, Amichatis, Víctor Mora, integran la casa con objeto de cobrar sus liquidaciones, o por simpatía. A mí se me suspende de momento toda liquidación porque pertenezco a la UGT.» J. M. FRANCÉS: *Memorias de un cero a la izquierda (medio siglo en comprimidos)*, Olimpo, Mèxic: 1962, p. 804.

<sup>17</sup> «Notas diversas. El Sindicato Único de Espectáculos Públicos (CNT) tiene retenidos en su local social de la calle de Caspe a los compañeros chófer y escolta de nuestro camarada Antonio Sesé», *Las Noticias* (7-V-1937), p. 2.

<sup>18</sup> En el moment de l'assassinat, acompanyaven Sesé els ugetistes Lluís Bonet, Antoni Berbel, Joan Hernández i els quatre agents de la policia al servei de la Generalitat que formaven l'escorta (*ibidem*).

<sup>19</sup> «Siguen los comunicados de protesta por la muerte de Antonio Sesé», *Las Noticias* (18-V-1937), p. 2.

amb vista a guanyar l'hegemonia a la CNT, tot i que el sindicat cenetista conservava encara bona part de les parcel·les de poder aconseguides.

El verbalisme emprat per vindicar la unitat d'acció i la cordialitat sindical es capgirà en un atac molt més directe a la gestió dels espectacles públics duta a terme pel sindicat cenetista. A partir d'aleshores, el PSUC, com a representant polític de la UGT, podia afirmar resoludament en les pàgines del seu òrgan oficial —*Treball*— que la vertadera cordialitat entre el proletariat català seria difícil mentre hi hagués una sindical —òbviament, la CNT— que coaccionés els afiliats de la UGT i impedís que poguessin treballar<sup>20</sup>. La llibertat de sindicació havia de garantir que els treballadors de diversos sectors, entre els quals es trobava significativament el d'espectacles públics, poguessin treballar sense problemes pel fet de pertànyer a la UGT. La problemàtica dels carnets sindicals podia esbombar-se ara en tota la seva agor, sense eufemismes ni circumloquis conciliadors, tal com es feia des de les pàgines del diari ugetista *Las Noticias*, en les quals les acusacions pel «monopoli» que exercia el sindicat d'espectacles públics de la CNT pujaren de to fins a extrems inaudits: «En Barcelona, merced a una suerte de coacciones jamás superadas ni aún en tiempos de la peor opresión, no se permite que trabaje ningún artista que no posea el carnet confederal.

»Es una labor de estrangulación, de anulación de todo cuanto tenga visos de liberalidad, de democracia, con la que, a partir del veintitantos de Julio del pasado año, no quieren transigir ni oír hablar los que hoy monopolizan el espectáculo público... Es una dictadura absoluta, sin apelación, con la cual no están conformes la absoluta mayoría de artistas que figuran en dicho Sindicato, pero con la que deben transigir por la fuerza de las circunstancias.

»El Sindicato de Espectáculos Públicos CNT quiere ser único, y no concede beligerancia a nadie que ostente carnet distinto al suyo. El caso es digno de hacerse público y poseemos considerable stock de datos en extremo 'edificantes' sobre la conducta de ciertos elementos que blasonan y alardean de unidad y fraternidad a grito pelado, pero que a la hora de la verdad realizan todo lo contrario de lo que dicen y proclaman.»<sup>21</sup>

*Solidaridad Obrera* replicà sarcàsticament les acusacions de *Las Noticias* amb un article en què acusava el diari ugetista d'òrgan petitburgès i, sense estalviar requisitòries, l'incriminava per difamació: «Literatura fácil, por fácil, de mala intención y mala memoria. Y viene la seguidilla confidencial: '¿Tiene derecho a la vida en Barcelona un artista que pertenezca a la UGT?' A partir del 19 de julio, no, a juicio de Las Noticias'. El 'Único' [el Sindicat Únic] lo impide. El 'Único' es el enemigo del pequeño comercio, el pequeño burgués, los Sindicatos pequeños, las cosas pequeñas. Es la estrangulación de toda liberalidad. Es la dictadura sin apelación. Algo así como el Soviet.

»Las Noticias, un querido colega, afirma poseer un considerable 'stock' de datos sobre hechos más o menos parecidos. Historias como ésta, para el señor Esteve, poseerá

<sup>20</sup> «Sobre la cordialitat i la convivència», *Treball* (22-V-1937), p. 1.

<sup>21</sup> B. A.: «¿Puede trabajar en Barcelona un artista de la UGT?», *Las Noticias* (9-VII-1937), p. 3.

*muchas. Lo que no posee, es una pizca de sentido proletario y algo que la hace olvidar su pasado, presente y porvenir. Un poco de buena memoria.»*<sup>22</sup>

En el foc creuat d'acusacions d'aquest episodi, tot un símptoma de l'enriment de les relacions entre les dues sindicals, *Las Noticias* rebategà als dirigents de la CNT titllant-los, amb tota la malícia, de «nous empresaris» oportunistes: «*Si quieren conocer olvidadizos busquen, busquen entre sus directivos, que encontrarán verdaderas alhajas. Y si quieren nosotros les ayudaremos a hacer memoria. Estamos dispuestos a aceptar la discusión serena. Pero que quien más tiene que callar sea el que se atreva a levantar más el gallo, no lo toleraremos. No lo olviden ustedes, señores empresarios.*»<sup>23</sup> Ara bé, mentre la UGT reivindicava una entesa amb la CNT per a un repartiment equitatiu dels teatres i l'acusava de comportar-se de manera «antiproletària», no s'estava d'afirmar, al mateix temps, que la unitat d'acció era un pas previ per a la formació d'una central i un partit únics del proletariat, «que no havien de ser altres que la UGT i el PSUC», i començava a veure en els comitès d'enllaç una plataforma idònia «des de la qual desgastar les bases cenetistes, cosa que havia de permetre avançar cap a l'anhelada hegemonia»<sup>24</sup>. Aquest era el doble joc que la sindical ugetista es disposà a fer a partir d'una situació molt més favorable per a la seva estratègia d'actuació: d'una banda, reivindicar una paritat en la gestió del poder sindical i, de l'altra, promoure una unitat intersindical que tenia com a darrera fita l'absorció del sindicat rival.

Les declaracions públiques dels dirigents ugetistes manifestaren l'adhesió al dictat de les consignes polítiques dels partits socialista i comunista i, alhora, no dubtaren a proposar una nova orientació dels espectacles públics que tingués en compte la UGT en igualtat de condicions. Així ho féu Felipe Pretel al míting celebrat a València el 13 de juny de 1937<sup>25</sup>. El secretari general de la Federació Espanyola de la Indústria d'Espectacles Públics de la UGT declarà que el sindicat que representava no podia

<sup>22</sup> «Un querido colega... La bailarina, el sargento y la mala memoria», *Solidaridad Obrera* (10-VII-1937), p. 4.

<sup>23</sup> «Los nuevos empresarios teatrales hacen humorismo», *Las Noticias* (13-VII-1937), p. 5.

<sup>24</sup> D. BALLESTER: *Els anys...*, op. cit., p. 272.

<sup>25</sup> L'adhesió a les consignes del PSOE i PCE, com també les propostes de fusió d'ambdós partits en un de sol, fou reconeguda públicament de manera palmària: Pretel manifestà amb tota claredat que els socialistes de la UGT seguien disciplinadament les consignes del partit socialista i comunista, als quals cominava, mentre no es fusionessin, a mantenir bones relacions per afrontar plegats els problemes de la guerra i de la revolució. A més, com a secretari general de la Federació Espanyola de la Indústria d'Espectacles Públics de la UGT, declarà categòricament que la federació es considerava representada políticament pel PSOE i el PCE i que l'entitat treballaria per estrènyer les relacions entre ambdós partits a fi de facilitar al més aviat possible la seva fusió orgànica («Mitin-conferencia celebrado en el Gran Teatro de Valencia el día 13 de junio de 1937 por el secretario general de la Federación de Espectáculos Públicos, camarada Felipe Pretel», document mecanoscrit, 5 pàgines numerades, AHNS, SGC, PS-Madrid, 889).

continuar limitant l'acció a funcions merament administratives<sup>26</sup>. La UGT havia d'impulsar un canvi total de la indústria dels espectacles públics perquè pogués tenir la funció pedagògica i educadora que li corresponia d'acord amb la política del govern del Front Popular. Pretel ideava crear un grup de dirigents qualificats, sense distinció de carnet sindical, que fos responsable de dirigir i organitzar els espectacles públics. La funció rectora d'aquest grup de dirigents tècnicament capacitats permetria d'acomplir la missió educativa i conscienciadora que les circumstàncies històriques assignaven a les centrals sindicals. La Federació Espanyola de la Indústria d'Espectacles Públics de la UGT es mostrava, segons Pretel, ben predisposada a mantenir les relacions més cordials possibles amb la CNT per fer que la indústria dels espectacles públics reeixís en aquesta missió històrica que se li encomanava.

Un altre dels dirigents ugetistes, Carles Viaña, en una conferència feta al Teatre Poliorama de Barcelona el 15 d'agost de 1937, situà molt bé el nou paper que havia de jugar la UGT en el poder sindical<sup>27</sup>. La seva dissertació oferí una *alternativa sindical* a la socialització i unes orientacions artístiques, però també dedicà bona part del temps a dilucidar les raons que havien dificultat la necessària unió dels treballadors de l'espectacle. Viaña entenia que la confiscació cenetista dels locals d'espectacles públics havia estat «disculpable» i «conveniente» en aquells moments, perquè havia contribuït a la normalitat ciutadana i perquè la manca d'efectius ugetistes hauria impossibilitat d'endegar-la. Però, després, segons l'opinió de Viaña, la sindical cenetista catalana havia organitzat els teatres i els cinemes únicament en benefici propi sense tenir en compte tots els treballadors i sense repartir els locals d'espectacles entre tots dos sindicats, tal com havia fet la UGT a Madrid i a València. Malgrat el to amable que pretenia d'emprar, Viaña qualificà el comportament de la CNT de «vergonzosa injusticia» i criticà durament la discriminació que patien els afiliats ugetistes per treballar, sobretot si no eren cap «figura saliente y necesaria». La capacitat dels afiliats a la UGT i el seu dret al treball exigien, per al dirigent ugetista, una rectificació del sindicat hegemònic en el sector. Viaña tampoc no s'estigué de denunciar sense gaires embuts el paper obstructiu de les juntes dels sindicats a l'hora de facilitar la unió i, d'altra banda, les presumptes estratègies absorcionistes de la Confederació: «*la CNT en ocasiones aprovecha elementos de la UGT para la formación de sus compañías. Claro que siempre procurando hacerles cambiar de carnet, y cuando tropieza con un elemento que tiene entereza de carácter y no cambia, entonces si es un actor que le interesa, transige y lo utiliza, y si es un modesto elemento que no tiene velocidad profesional entonces le obliga a cambiar el carnet. ¿Qué quiere decir esta conducta? ¿Qué se pretende con este sistema? Pues simplemente se pretende absorvernos.*»<sup>28</sup> Les

<sup>26</sup> *Ibidem*.

<sup>27</sup> C. VIANNA: Conferencia. Pronunciada en el Teatro Poliorama de Barcelona, el 15 de Agosto 1937 por el compañero Carlos Viaña sobre el tema «Situación actual del Arte y los Artistas» (Un año de experiencia), Tipografía Ereta, Barcelona: [1937].

<sup>28</sup> *Ibidem*, p. 14.

diferències de carnet entre els actors havien enverinat —segons Viaña— les relacions del col·lectiu i havien contribuït a la desunió entre els treballadors de l'espectacle.

A propòsit encara de la unitat sindical, Viaña assegurà que, si la CNT hagués reconegut el dret de la UGT a tenir teatres i treballar, els mètodes i procediments ugetistes haurien posat de manifest la incapacitat dels comitès dirigents cenetistes. Molts dels treballadors haurien optat per passar-se a la UGT i, naturalment, haurien comprovat els avantatges del sistema propugnat pels ugetistes. Aquest era, des de l'òptica del dirigent de la UGT, el principal motiu de la manca d'unió entre ambdues sindicals i de la imposició de què era víctima la UGT: la confederació no volia que el sindicat rival s'erigís en un punt de referència, en un terme de comparació que els posés en una onerosa evidència. Tot emparant-se en la legalitat vigent, Viaña reclamava als seus homòlegs cenetistes un canvi substancial en els plantejaments perquè cedissin l'espai sindical a la participació de la UGT: «*Un año va a cumplirse desde que la CNT se incantó de los locales; un año de padecer los de la otra sindical, privaciones, humillaciones y hambre y yo pregunto: ¿Es hora ya de que cese este estado de cosas? Creo que sí. Me parece que ya es tiempo de que nuestros compañeros los confederales recapaciten y vuelvan de su acuerdo y yo desde aquí les quiero decir: 'Compañeros de la CNT venid a la razón, ¿por qué ser intransigentes? ¿Es que os hemos ofendido por pertenecer a una profesión como la vuestra? ¿Qué daño os hacemos siendo afiliados a otra organización obrera? No seáis intransigentes. Pensad que condenáis a morir de hambre a padres de familia, a trabajadores antifascistas que tienen un perfecto derecho a la vida. Dadnos cabida en el espectáculo. Repartir los locales; necesitamos teatros y cines y cabarets, y estudios cinematográficos; lugares de trabajo para nosotros que somos tan obreros como vosotros.'* Y si a esta voz no contestan entonces, llamaremos a la Generalidad y le pediremos en uso de nuestro derecho que nos dé lugares de trabajo que no consienta que se nos desposea de lo que tanto es nuestro como de ellos. Que haga valer su autoridad para que la justicia sea un hecho y no una palabra vana. Que estamos dispuestos a elevar nuestra voz hasta el Gobierno Central en caso de que los encargados de velar por el orden y por el respeto a la libertad de trabajo no nos atiendan. Eso haremos cansados ya de esperar un año largo y cruel de humillaciones y de hambre.»<sup>29</sup>

Tres dies després de la conferència pública de Viaña, el 18 d'agost de 1937, el Comitè Executiu del Sindicat d'Espectacles Públics de la UGT de Catalunya s'avança per redreçar el procés unitari en el sector. Així, designà un subcomitè —integrat per Salvador Valverde, Joaquim Torre i Prieto, Andreu Novo i Joan Duran Esplugas— «perquè traduís en treballs efectius els anhels d'unitat sindical expressats reiteradament en mítings, conferències i cartells»<sup>30</sup>. Una de les primeres actuacions d'aquest subcomitè fou de transmetre al sindicat homòleg de la CNT una carta, datada a Barcelona el 18 d'agost de 1937, en uns termes poc conciliadors que sol·licitaven

<sup>29</sup> *Ibidem*, pp. 15-16.

<sup>30</sup> «La UGT per la unitat. La distribució dels teatres i altres locals d'espectacle. Una carta adreçada a la CNT que no ha estat contestada», *Treball* (29-VIII-1937), p. 8.

explícitament —com havia fet Viaña— la gestió de la parcel·la de poder corresponent<sup>31</sup>. Els propòsits ugetistes d'aliança i harmonia intersindicals amb què es guarnia aquesta carta contrastaven, en efecte, amb les acusacions de monopoli en la indústria de l'espectacle i amb la demanda d'una redistribució dels locals —seguint l'exemple de Madrid i València— resolta en un comitè d'enllaç.

La conseqüència d'aquesta missiva fou l'establiment d'un nou foc creuat d'acusacions entre ambdós sindicats. Un anònim redactor de *Solidaridad Obrera* contestà la carta amb un registre irònic que ridiculitzava la poca incidència real del sindicat ugetista i les seves intencions unitàries que veia com una operació política sota els auspicis del PSUC: «*¡No hay derecho, camaradas del Sindicato de Espectáculos; no hay derecho! Eso de que sea vuestro Sindicato el único que intervenga en la explotación de los espectáculos barceloneses, no puede tolerarse, cuando el ingente Sindicato del mismo ramo, adherido a la UGT, que controla el PSUC, se encuentra en la mejor disposición de ánimo para compartir con vosotros esas faenas.*

»*¿Qué ese Sindicato ingente no es tal Sindicato? ¿Qué no existió nunca más que en el membrete del papel de cartas empleado por una Peña de amigos, cuyo buen humor estribaba en la posesión del 'enchufe' del Jurado Mixto, que les manumitía del trabajo?*

»*Cierto; nos consta, porque lo sabemos por propia experiencia. Pero por la 'unidad', hay que hacer sacrificios para que sus enemigos engorden. Todo lo que no sea eso, es literatura y confusio nismo.*

»*Además, que la posición del nutridísimo Sindicato de nueva creación es muy lógica y comprensible. Desea compartir con vosotros, no sólo el trabajo, sino también —y esto es lo que más le interesa— las ganancias. De las pérdidas no hablemos, porque como no tiene nada que perder...*

»*La cosa es aprovecharse. Y si vosotros obstaculizáis este ferviente deseo de los camaradas psuquistas, no procederéis como verdaderos amantes de la 'unidad'. Así, al menos, lo proclaman diferentes colegas, que, por la frescura, muestran una predilección asombrosa, cosa natural en el mes de agosto.*»<sup>32</sup>

<sup>31</sup> *Ibidem*. Publicada també, en versió espanyola i amb un títol del tot simptomàtic, a l'òrgan ugetista: «La unidad se demuestra con los hechos. ¡Conformes! Una carta del Sindicato de Espectáculos Públicos UGT al de la CNT Está sin respuesta desde hace diez días», *Las Noticias* (29-VIII-1937), p. 3.

<sup>32</sup> «Los espectáculos y la 'unidad'. Un año después», *Solidaridad Obrera* (31-VIII-1937), p. 1. Malgrat tot, hi havia, als mateixos cercles anarcosindicalistes, veus molt més conciliadores, com la que expressà Guzmán de Alfarache (ço és, Enrique López Alarcón): «para nosotros la unidad sindical está hecha; cuando se levanta el telón, la responsabilidad artística es tan estrecha —por muchas razones— que no puede haber pretextos de control ni de carnet. (...) Cada uno, desde el que engendra el espectáculo hasta el que recibe al público en la puerta, es un trabajador del teatro; que aun agotando todas sus facultades no rebasará nunca sus deberes, ni lo que hay que exigirle... moralmente. / El teatro, tiene una misión que cumplir de la que, por el momento, está algo lejos, y para aproximarse a ella, nada más que aproximarse, se requiere el esfuerzo

La rèplica a aquest article es publicà a les pàgines de *La Rambla*, portaveu del PSUC, amb el títol prou eloqüent d'«en defensa dels que 'no tenen res a perdre'»<sup>33</sup>. La resposta recordava que la carta del sindicat d'espectacles de la UGT era «plena d'un to fraternal i d'un gran sentit de la dignitat proletària» i, per contra, titllava la reacció publicada a *Solidaridad Obrera* d'«exabrupte ple d'un odi als companys de treball que només es pot comparar al que sentien pels obrers els burgesos i ple de reticències irresponsables, interessades, inspirades per un tossut sentit de monopolitzador que no pot estar més lluny d'un veritable desig de cordialitat i d'unió»<sup>34</sup>. La rèplica s'acompanyà d'una lletra oberta dels responsables del Sindicat d'Espectacles Públics de la UGT —signada per Joaquim Torre, Carles Viaña i Andreu Novo— que havia estat tramesa a *La Rambla* perquè la publicués. Aquesta carta sol·licitava una resposta «més raonable» de la CNT i defugia el to polèmic amb una contraargumentació fil per randa de les acusacions que se li havien formulat: la gènesi remota de la constitució sindical en el sector, l'arrelament a Catalunya i la major capacitat de gestionar els teatres, com feien palès els casos de València i Madrid, en què la sindical donava feina i pagava millor «tots els companys de professió, sense cap distinció de carnet ni sense obligació implícita de canviar-lo per a poder treballar»<sup>35</sup>.

L'orientació de les relacions entre ambdues sindicals no prengué una nova embranzida fins a la celebració a València (del 6 al 13 de febrer del 1938) del III Congrés de la Federació Espanyola de la Indústria d'Espectacles Públics de la UGT, en el qual aquest sindicat tornà a insistir en la necessitat de redreçar la unitat<sup>36</sup>. El sindicat s'identificà des del punt de vista polític amb els partits de caire socialista i comunista (PSOE, PCE i PSUC) i postulà el desig ferm de crear un partit únic del proletariat —un dels objectius polítics del PCE— que agrupés «bajo su carnet unitario a las fuerzas políticas que integran nuestra gloriosa Central sindical» per canalitzar tots els esforços bèl·lics contra el feixisme. En sintonia amb aquestes propostes unitàries, no tan sols es considerava necessari d'establir relacions cordials amb la CNT, sinó que fins i tot es concebia una possibilitat de fusió orgànica: «La necesidad cada vez más apremiante de hacer del Espectáculo Público una manifestación de los sentimientos antifascistas de nuestro pueblo, a la vez que eleven el arte de nuestras representaciones,

de todos los trabajadores del Teatro. Y aun harán falta más.» G. DE ALFARACHE: «Alrededor del teatro», *Solidaridad Obrera* (28-IX-1937), p. 2.

<sup>33</sup> «Carta oberta del Sindicat d'Espectacles Públics UGT En defensa dels que 'no tenen res a perdre'», *La Rambla* (3-IX-1937), p. 3.

<sup>34</sup> *Ibidem*.

<sup>35</sup> *Ibidem*.

<sup>36</sup> «Orientación política y relaciones con la CNT», a UGT: «III Congreso de la Federación Española de la Industria de Espectáculos Públicos». Ponències i resolucions. València, febrer de 1938. Document intern dipositat a l'AHNS, SG, PS-Madrid, 878 (40 pàgines mecanoscrites). Signaren la ponència: Virgilio Llanos (president), Abelardo Sanzano, Tomàs Gorines, Antonio Sierra, Leopoldo Gomis, Salvador Valverde i Mariano Andrés Lluch.

*exige una unidad de acción con la Central sindical hermana. Relaciones que entabladas dentro del margen de máxima cordialidad, pueden llevarnos a través de la Unidad de acción a una unidad más amplia que nuestro deseo concibe hasta la fusión orgánica.»*<sup>37</sup>

Per concretar aquestes relacions sindicals amb la CNT, es proposà la constitució d'un Comitè d'Enllaç UGT-CNT d'àmbit estatal, el qual vetllaria per la creació de comitès locals o de secció i, entre d'altres objectius, treballaria per fer respectar la legislació que en matèria d'espectacles públics dictaminava el govern republicà, posar l'espectacle al servei de la guerra i la revolució adaptant-lo artísticament i econòmicament a les circumstàncies del moment, i crear companyies amb els millors actors sense distinció de carnet sindical<sup>38</sup>.

Mentre que a escala catalana les dues centrals sindicals continuaven treballant formalment per la unitat<sup>39</sup>, a escala espanyola se signà, el 15 de març de 1938, un programa d'unitat d'acció que és un dels pactes de més envergadura establerts entre la CNT i la UGT estatals<sup>40</sup>. En aquest acord es ratificà el valor gestor del Comitè Nacional d'Enllaç —l'efectivitat del qual havia estat pràcticament nul·la—<sup>41</sup> i s'establi-

<sup>37</sup> *Ibidem*.

<sup>38</sup> A propòsit de la unitat d'acció amb la CNT, Felipe Pretel, en qualitat de president de la Federació Espanyola de la Indústria d'Espectacles Públics de la UGT, manifestà que es tractava, més que d'unificar, d'«hermanar las tendencias»; «Hoy se reúne el Comité Nacional de la UGT con carácter extraordinario: 'Mi opinión favorable al ingreso de los Sindicatos Soviéticos en la FSI no es sólo criterio personal, sino el que sustenta mi Federación', nos dice Felipe Pretel», *Las Noticias* (6-III-1938), p. 2.

<sup>39</sup> Vegeu D. BALLESTER: *Els anys...*, op. cit., especialment les pp. 267-276.

<sup>40</sup> «El Programa d'unitat d'acció entre la UGT i la CNT», *Treball* (17-III-1938), p. 4, i «Programa de unidad de acción entre la UGT y la CNT», *Solidaridad Obrera* (18-III-1938), p. 2. S'edità en forma d'opuscle: UGT, CNT: *El pueblo español en la lucha por su libertad. Programa de unidad de acción entre la UGT y la CNT*, Ediciones Españolas, Barcelona: 1938. La difusió d'aquest programa devia ser remarcable; n'hi ha, pel cap baix, dues edicions en opuscle: l'editada a Barcelona i una altra a València (recollida a *Las relaciones entre...*, op. cit., pp. 114-122). A l'AHNS (PS-Madrid, 2330), es conserven els documents previs (bases de la UGT datades el 6 de febrer de 1938 i contrabases de la CNT del 12 del mateix mes) i còpies mecanoscrites del programa que fou publicat els dies 17 i 18 de març a la premsa del període. PEIRATS reproduceix tots els documents esmentats a J. PEIRATS: *La CNT...*, op. cit., vol. 3, pp. 29-36, i els dissectiona a les pp. 44-50; des de l'òptica ugetista, vegeu A. DEL ROSAL: *Historia de la UGT...*, op. cit., vol. 2, pp. 754-762. Com a detall no del tot irrellevant, cal apuntar que, en relació amb les bases prèvies de discussió del programa d'unitat, l'epígraf de la municipalització de serveis sofrí únicament un lleu canvi de redacció i una retallada significativa: la frase amb què acabava el primer paràgraf —suprimida en la versió definitiva— deixava anar quina era la finalitat de la municipalització («a fin de hacer desaparecer la confusión existente en la actualidad»).

<sup>41</sup> Una mostra d'aquesta manca d'efectivitat de les propostes formulades conjuntament per les dues sindicals fou la qüestió clau de la llibertat de sindicació. En els diversos pactes, s'insistí a deixar clar que els treballadors podien escollir l'organització que els fos més afí i s'intentà de regular equitativament les normes de sindicació. La reiteració d'aquest punt, del

ren una sèrie de bases molt orientades «de cara a la guerra». L'empremta dels pressupòsits del bloc ugetista i comunista és evident almenys en dos aspectes programàtics destacables perquè evidencien el canvi d'hegemonia. D'una banda, des del punt de vista econòmic, la CNT acceptà, sense pal·liatius, la nacionalització i centralització pels organismes estatals de totes aquelles indústries que es consideressin necessàries per a la «reconstrucción nacional», la municipalització d'aquells serveis urbans que, per la seva importància i les seves característiques, ho requerissin, i la legalització jurídica de les col·lectivitzacions i la intervenció estatal en la seva reorganització. D'altra banda, des del punt de vista laboral, el sindicat confederal s'avingué a fixar un salari mínim que tingués present les categories professionals, el rendiment de cada treballador i la qualitat de la seva producció. La clàusula addicional al programa unitari declarava, per acabar-ho d'arrodonir, que la UGT es considerava representada en el govern espanyol pel PSOE i el PCE i que, en cas que les organitzacions sindicals participessin en l'executiu, no obstaculitzaria la incorporació de la CNT a les funcions de govern.

El pacte de març de 1938 explicitava de manera diàfana la transigència ideològica de la CNT i culminava l'acatament del poder d'estat i l'abandó definitiu dels ideals anarcosindicalistes plantejats al Congrés de Saragossa de 1936<sup>42</sup>. De poc servia que, com a rèplica a una situació cada vegada més feble, la CNT rearmés el discurs sindical amb l'intent de fer compatible la seva contribució a una política econòmica estatitzadora —justificada per l'imperatiu bèl·lic— i el seu programa i ideari anarcosindicalista d'estructuració social i econòmica<sup>43</sup>. I de poc servia que, al mateix temps que es constituïen comitès d'enllaç, la CNT es defensés dels atacs ugetistes, cada cop més pujats de to, denunciant imposicions, anhels d'hegemonia o maniobres de pressió desestabilitzadores: «*La unidad, entendemos nosotros —clamava Solidaridad Obrera—, que no se puede lograr disociando elementos, agravando sectores importantes de la formación antifascista, avasallando con partidismos exacerbados y personalismos*

tot pertinent a l'hora de legitimar el nombre d'afiliats i el poder numèric de cada sindicat, indica que a la pràctica el Comitè d'Enllaç —aquest i els altres— tenia —tenien— una funció més nominal que no pas real. Vegeu, per exemple, «Normas sobre la libertad de sindicación. Reunión del Comité de Enlace CNT-UGT», *Solidaridad Obrera* (18-IX-1938), p. [2], i «La campaña tenazmente sostenida por nuestro Comité Nacional ha logrado el fruto apetecido. Normas para la libertad de sindicación», *Solidaridad Obrera* (21-IX-1938), p. [1].

<sup>42</sup> V. RICHARDS: *Enseñanzas de la revolución...*, op. cit., p. 149; W. L. BERNECKER: *Colectividades y revolución...*, op. cit., p. 311; i A. DEL ROSAL: *Historia de la UGT...*, op. cit., vol. 2, pp. 768-769.

<sup>43</sup> Vegeu, per exemple, «Para el futuro de nuestros Sindicatos. Hemos de preparar el mañana», *Solidaridad Obrera* (25-VIII-1938), p. [1]; «Los sindicatos son un arma proletaria de valor perdurable. Apologética sindical», *Solidaridad Obrera* (27-VIII-1938), p. [1], i «El deber de los militantes en los sindicatos. Dinamismo y acción creadora», *Solidaridad Obrera* (6-IX-1938), p. [1].

*inconvenientes, a unos y a otros. Esta política que escinde en la práctica, no es la que conviene para afrontar lo que afrontamos y lo que tendremos que afrontar.*

«A nadie consideramos ungido por un especial y milagroso crisma como para considerarlo el eje y el ombligo de todo. Ni mucho menos. Aquí no hay más eje ni más ombligo que el Pueblo, su voluntad y sus intereses supremos.»<sup>44</sup>

Els pactes d'alt nivell entre totes dues sindicals projectaven d'estendre la creació de comitès d'enllaç tant a les federacions territorials com als sectors econòmics. Així, com a conseqüència de la mateixa dinàmica negociadora, però amb el rerefons de l'acord estatal, la CNT i la UGT catalanes van subscriure un nou pacte d'acció el 18 d'abril del 1938 que serví de punt de partida dels diversos comitès d'enllaç creats a Catalunya<sup>45</sup>. De fet, als medis sindicals catalans del sector dels espectacles públics, la constitució d'un comitè d'enllaç va ser precedida de la creació, simbòlicament el 18 de juliol de 1938<sup>46</sup>, del Comitè Nacional d'Enllaç CNT-UGT de la indústria d'espectacles públics<sup>47</sup>. Presidit pel cenetista Julio Bravo, el Comitè fou acceptat amb moltes suspicàcies tant pels dirigents confederals, preocupats per les maniobres

<sup>44</sup> «Reiteración», *Solidaridad Obrera* (21-VIII-1938), p. [8]. En una línia similar, vegeu «No podemos admitir imposiciones. Un problema de ordenación económica», *Solidaridad Obrera* (21-VIII-1938), p. [8], i «Evitemos las consignas inoportunas. Alianza obrera y unidad sindical», *Solidaridad Obrera* (24-IX-1938), p. [4].

<sup>45</sup> El pacte d'unitat d'acció entre la CNT i la UGT de Catalunya, signat el 18 d'abril de 1938, regulà la constitució dels comitès d'enllaç que es fessin en el territori; J. PEIRATS: *La CNT...*, op. cit., vol. 3, p. 71, i *Las relaciones entre...*, op. cit., pp. 123-125. Per a més precisions entorn dels pactes entre la CNT i la UGT catalanes, vegeu D. BALLESTER: *Els anys...*, op. cit., especialment les pp. 241-276.

<sup>46</sup> La data de constitució del Comitè Nacional d'Enllaç de la indústria d'espectacles públics aprofità «la fecha del segundo aniversario de nuestra lucha de independencia»; carta mecanoscrita, datada a Barcelona el 19 de juliol de 1938, signada per Julio Bravo (CNT) i Felipe Pretel (UGT) i adreçada al Comitè Nacional de la CNT (2 pàgines; capçalera impresa). AHNS-SGC, PS-B, 1421.

<sup>47</sup> Els membres del Comitè Nacional d'Enllaç CNT-UGT de la indústria d'espectacles públics eren: Julio Bravo (president, CNT), Vicente Barriendos (vicepresident, CNT), Felipe Pretel (secretari, UGT), Jesús Aguilar (vicesecretari, UGT), José Martí (vocal, CNT) i Humberto Gabrielli (vocal, UGT). El Comitè assenyalà que les reunions ordinàries se celebrarien cada dilluns al matí a l'avinguda del 14 d'abril, núm. 423-425; «Comité de Enlace CNT-UGT de la Federación de Espectáculos Públicos», *CNT* (19-VII-1938), p. 5. Anteriorment, les dues sindicals acordaren formar un primer Comitè d'Enllaç provisional que actuà en els problemes ocorreguts als teatres Fuencarral i Popular de Madrid. Els representants ugetistes d'aquest comitè (Joaquín Dicenta i Policarpo Sánchez) tenien la comesa de, «una vez que evacuen en Valencia el asunto relacionado con los Autores, dirigirse a Barcelona para sobre el terreno y con toda la autoridad de esta Ejecutiva tratar con los de la CNT de los asuntos que se debaten en esa y procurar por todos los medios llegar a un acuerdo a fin de ver si acabamos para siempre con estos incidentes»; carta mecanoscrita (2 pàgines; capçalera impresa) de José Lucio, vicesecretari de la Comissió Executiva de la FEIEP-UGT, a Felipe Pretel, datada a Madrid el 25 de gener de 1938. AHNS-SGC, PS-Madrid, 878.

de «*los enemigos que subterráneamente trabajan para minar la unidad de las dos hermanas sindicales*» (en una al·lusió velada als comunistes), com pels militants de la indústria d'espectacles públics, que revelaven de la validesa del nou organisme<sup>48</sup>. A l'hora de la veritat, aquest comitè es limità a acomplir —com la majoria de comitès d'enllaç— una funció no pas executiva, sinó més aviat de caire administratiu (tramitar assumptes protocol·laris, conciliar conflictes intersindicals, etc.)<sup>49</sup>. Fou aquest comitè el que acordà la constitució, el 27 de setembre de 1938, d'un Comitè Regional d'Enllaç per als espectacles públics de Catalunya que, presidit per Josep Martí (CNT), acompanyaren Felipe Pretel (UGT) i Marcos Alcón (CNT)<sup>50</sup>.

Com a colofó simbòlic d'una actuació més nominal que no pas real, el Comitè d'Enllaç d'espectacles públics llançà un darrer comunicat, datat a Barcelona el 20 de gener de 1939, de l'acord que havien pres Josep Martí i Enric Gómez —davant la mobilització militar de la resta dels seus membres— en un gest marcat per la urgència de la situació bèl·lica<sup>51</sup>. En aquest comunicat, es recomanava als treballadors del sector que complissin les decisions preses pel Comitè d'Enllaç de Catalunya entorn de la mobilització general<sup>52</sup>, se'ls impel·lia a la incorporació immediata als treballs

<sup>48</sup> Carta mecanoscrita (1 pàgina), datada a Barcelona el 20 de juliol de 1938 i adreçada per Julio Bravo (secretari del Comitè Nacional de la Federació Nacional de la Indústria d'Espectacles Públics d'Espanya de la CNT) al Comitè Nacional de la CNT. Capçalera impresa. AHNS, SGC, PS-B, 1421.

<sup>49</sup> El primer acord del Comitè Nacional d'Enllaç CNT-UGT de la indústria d'espectacles consistí a aprovar l'enviament de salutacions d'adhesió i col·laboració al president del Consell de Ministres, al ministre de Defensa Nacional com a representant de l'Exèrcit Popular, al ministre d'Instrucció Pública («*para todo cuanto signifique mejoramiento del espectáculo público, vehículo de cultura y propaganda de la hora presente*»), a les respectives centrals sindicals, al Comitè Nacional d'Enllaç, als Comitès regionals de la indústria, a la premsa i a totes les organitzacions antifeixistes que integraven el Front Popular; «Ha quedado constituido el Comité de Enlace UGT-CNT en la Industria de Espectáculos Públicos», *Las Noticias* (19-VII-1938), p. 8, i «Se ha constituido el Comité Nacional de Enlace CNT-UGT de la Industria de Espectáculos Públicos», *Solidaridad Obrera* (20-VII-1938), p. 5. Aquest Comitè es limità a acordar qüestions que, de tan sabudes, demostraven la poca operativitat i eficàcia de la seva funció: una de les reunions, per posar un exemple, només serví pràcticament per insistir, de nou, en la llibertat de sindicació; «Acuerdos del Comité Nacional de Enlace de Espectáculos Públicos [UGT-CNT]», *Las Noticias* (6-XI-1938), p. [8].

<sup>50</sup> Els membres del Comitè d'Enllaç de la Indústria d'Espectacles Públics de Catalunya eren: Josep Martí (president, CNT), Jaume Nebot (vicepresident, CNT), Enric Gómez (secretari, UGT), Manuel Fernández (vicesecretari, UGT), Miquel Garcia (vocal, UGT) i Joan Carreras (vocal, CNT). Les seves reunions es fixaren tots els dijous a les 9 del matí, al carrer de Pi i Margall, núm. 44; «Comité Nacional de Enlace de la Industria de Espectáculos Públicos UGT-CNT», *El Socialista* (30-IX-1938), p. 7.

<sup>51</sup> «Comité Regional de Enlace de la Industria de Espectáculos Públicos de Cataluña», *Solidaridad Obrera* (22-I-1939), p. 2.

<sup>52</sup> El Comitè d'Enllaç CNT-UGT, reunit el 14 de gener de 1939, aprovà les mesures de mobilització de totes les quintes adoptades pel govern de la República i acordà que els sindicats

de guerra i, finalment, se'ls feia encara una crida cordial perquè deixessin de banda tots els conflictes i divergències sindicals «*en aras de la unidad sellada por la sangre de todos los españoles que juntamente derraman defendiendo la integridad de la patria, la libertad y la justicia*»<sup>53</sup>.

continuessin el reclutament del voluntariat en batallons especials, intensifiquessin la producció de les indústries de guerra i la incorporació de la dona al treball per substituir les vacants dels homes mobilitzats, entre altres mesures d'urgència; «La contribución de los Sindicatos a la movilización general y al trabajo intensivo. Comité de Enlace CNT-UGT de Cataluña», *Solidaridad Obrera* (15-I-1939), p. 2.

<sup>53</sup> «Comité Regional de Enlace de la Industria de Espectáculos Públicos de Cataluña», art. cit.